

Az állam mint kéziratvásárló A közlési díjak, a könyvvásárlás, a tantiém új rendje

A tanácskormány, mint minden termelési, természetesen átvesszi a könyvtermelést is. Az állami könyvtermelő szervezet most van kialakulóban. Amyint már a nyilvánosság is tud a könyvtermelés egyes szempontjairól, hogy az oktatási népbiztosság az írók hatáskörébe akarja átutalni a könyvtermelés szellemi vezetését. Ez a körülmény biztosítani fogja az irodalom függetlenségét és művészi szabadságát. Az állami könyvtermeléssel együtt föllep az a kérdés, milyen elvek szerint fog ennek az állami kéziratvásárlásnak a gazdasági része igazodni? Itt igen érdekes újítások lesznek, melyek egyrészt a termelés általános elveiből, másrészt az oktatási népbiztosságnak az irodalom irányítására vonatkozó speciális elveiből folynak.

Az államnak lesznek lapjai, könyvkiadó-vállalatai, színházai. A kapitalista termelési rendszerben az a módszer járta, hogy az író valamely munkájáért többször is kaphatott honoráriumot, vagyis munkadíjat. Így először a lapból, melyben a kézirat megjelent. Azután a könyvkiadó-vállalattól, mely a kéziratot könyv alakban kiadta. Harmadszor akkor, ha az ilyen kézirat vagy kéziratok valamilyen gyűjteménybe vagy esetleg az író gyűjteményes kiadásában jelent meg. Előfordult az is, hogy ugyanaz a kézirat fordításban is a forgalomba került, amiért természetesen új összeg járt. Sokszor megtörtént ugyan — különösen fiatalabb íróknál — hogy a kiadó egyszerismindenkorra vásárolta meg valamely könyv kiadási jogát, de a szabály az volt, hogy a szerződés egy kiadás bizonyos meghatározott példányszámára szól és ha az elfogyott, a kiadó az új kiadásért új összeget volt köteles fizetni.

Első látszatra ez úgy fest, mintha az író valami különösen szerencsés helyzetben lett volna. De tudni kell azt, hogy a kiadók olyan kis összegeket fizettek a lapokban való közlésért és a könyvben való megjelenésért is, hogy az író csak alig élhetett meg és éppen Magyarországon kétségbeejtően sok és nagyszerű szellemi érték pocsékolódott el abban az élet-halálharemben, melyet a legbecsületesebb íróknak életük fentartásáért folytatni kellett. Csak egy pár nagyon szerencsés színpadi szerző volt ez alól kivétel.

Az állam, mint lap- és könyvkiadó el fog térni a kéziratvásárlásnak kapitalista világbeli rendszeréről. Nem a közlési és kiadási alkalmakat fogja megfizetni, hanem a maga gazdasági alapelveihez képest: a munkát. Az állam az egyszer megvásárolt kézirattal annak összes felhasználási módjait is megvásárolta. Vagyis kiadhatja azt lapjaiban, megjelentetheti tetszőleges és akárhány kiadásban, anélkül, hogy azért újabb összeget fizetne. Ha színdarabról van szó, játszathatja azt színházában, kiviheti esetleg külföldre, viszont az írónak a maga műve után való keresete annak sorsától független, minthogy az állam azt egyszer mindenkorra megvásárolta tőle.

Nyilvánvaló, hogy a munkadíjazásnak ez a

módja a jó irodalom érdekeit szolgálja a gyenge, vagy népszerűséghajhászásra törekvő irodalommal szemben. Viszont a kéziratvásárlásnak ebből az új módjából az folyik, hogy az állam a kéziratokért olyan munkadíjat fizet, mely megfelel a felhasználásra nyert jogoknak, az író művészetében megnyilvánuló szellemi tevékenység és teremtés rendkívüliségének és annak az aránynak, melyben az ilyenfajta termelőképesség az életszükségletekhez képest áll. A kommunista állam egyik alapelve, hogy minden dolgozó embernek emberségesen kell élnie, ez tehát az írókra is vonatkozik. Annál is

inkább, mert hiszen az írói alkotás olyan erőkből fakad, melyek az írói munkát a legspeciálisabb munkák közé iktatják és ennél fogva az írói alkotni tudás föltételeire nézve különös parancsokat állítanak föl.